

Valtiovarainministeriö,
viitteenne VM065:00/2012
(valtiovarainministerio@vm.fi)

Asia: **Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

Kuntien budjetista merkittävä osa liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan, jonka perimmäisenä tavoitteena on huolehtia kunnan asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on poikkihallinnollista toimintaa ja koskee myös monia muita kunnan toimintoja. Kunta on Suomen lainsäädännössä toimija, jolle vastuu väestönsä hyvinvoinnista ja terveydestä ja kunnalle annettujen palvelutehtävien organisoimisesta kuuluu. Nämä vastuut on lakiluonnoksessa selkeästi esitetty.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL korostaa tarvetta huolehtia, että HE Kuntalaiksi ja valmistelussa oleva HE Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi (luonnos on nyt lausuntokierroksella) tukevat toisiaan sekä strategisella että toiminnallisella tasolla eivätkä säädökset ja niiden sisältö ole ristiriidassa keskenään.

Palvelujärjestelmän muuttuessa perinteinen kiinteä yhteys, jossa samat kunnalliset toimielimet vastaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytännöistä ja palvelujen järjestämisestä sote-osa-alueella, muuttuu. Lakiluonnoksen avulla on vielä vaikea hahmottaa niitä käytännön toteutuksen mekanismeja, joilla yhteistyö sote-palvelujen järjestäjän, niiden tuottajan (jos se ei ole kunta itse) ja kunnan yleishallinnollisen hyvinvoinnin ja terveyden tehtävän välillä rakennetaan.

Erityisiä kohtia, joissa yllä mainittuun kiinnittyy huomio ovat seuraavia (lisäysehdotukset on kirjoitettu punaisella värillä ja kursivilla):

- **12§ Kuntatalousohjelma**

Kuntatalousohjelman käytännön valmistelun mekanismit sote-osa-alueella huomioiden palvelurakennemuutokset jäävät vaikeaksi hahmottaa Kuntalakiluonnoksen perustella. Toimivuus tulee varmistaa muissa säädöksissä.

- **1 § Lain tarkoitus**

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Perustelu: Käsite hyvinvointi ei selkeästi tuo esille terveyttä. Usein käytetäänkin käsiteparia ”hyvinvointi ja terveys”. Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kattavat suuren osan kunnan taloudesta.

- **39 § Kuntastrategia**

Kommentti: Pykälässä 39§ säädetään kuntastrategiasta. Strategiassa asetetaan kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteita mm. koskien asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja palvelujen järjestämistä ja tuottamista, mukaan lukien sote-palvelut. Palveluihin liittyen toimintojen toteuttamiselle on kanava uusissa sote-yhteiselimissä, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta on tärkeä varmistaa yksittäisen kunnan toimintakyky, jossa huomioidaan poikkihallinnollisuus kuntien sisällä. Molemmissa on tärkeää, että toisaalla lainsäädännössä, erityisesti palvelurakennesäädöksissä, varmistetaan että kuntapäätäjät saavat riittävästi informaatiota sote-toiminnasta strategian laatimista varten.

- **1. momentti:** Kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon

1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen;

Perustelu: Lain tarkoitukseen tehdyn lisäehdotuksen tulisi lisätä sana terveys.

- **2. momentti**

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta *mukaan lukien väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilasta tulee perustua riittäviin selvityksiin, kuten hyvinvointikertomukseen, siten kuin se on jo erityislainsäädännössä määritelty (Terveystietolaki)* sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen.

Perustelu: Pelkkä kunnan nykytilanteen arvio ei riitä vaan tarvitaan myös arvio väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilasta.

- **2. momentti**

Kuntastrategiassa tulee määritellä (myös sen toteutumisen arviointi) *valtuuston päätösesitysten vaikutusten ennakkoarvioinnin toteutus- ja esitystapa, määritellä miten strategian toteutumista arvioidaan ja seurataan sekä miten strategian arvioinnissa tarkastellaan ennakkoarviointien tuloksia.*

Perustelu:

Kuntastrategiassa tulisi myös määritellä, miten päätösten vaikutusten ennakkoarviointi toteutetaan. Tällä hetkellä kuntia ei ole velvoitettu päätösehdotusten vaikutusten ennakkoarviointiin, kuten esim. kansallisella tasolla on lainsäädännön suhteen (säädosvaikutusten ennakkoarviointi). Kunnallisen päätöksenteon avoimuuden, läpinäkyvyyden ja paremman päätöksenteon vuoksi olisi perustelua ottaa vaikutusten ennakkoarviointi systemaattisesti käyttöön myös kunnissa Suomen Kuntaliiton suositusten mukaisesti.

THL:n käsitys on, että ei ole riittävää, että ennakkoarviointi ja hyvinvointikertomus on mainittu vain erityislainsäädännössä, kuten terveydenhuoltolaissa tai Sote- järjestämisalakiluonnoksessa. Kaikkiin politiikkoihin vaikuttaessa tulee yhteiset hyvinvointia edistävät toimintatavat olla mainittu myös yleislainsäädännössä.

Kuntastrategian toteutumisen seurannassa käytettävät ennakkoarvioinnit ja jälkikäteisarvioinnit ovat osa arviointimateriaalia, jota asianomainen toimielin, esimerkiksi tarkastuslautakunta, voi käyttää tarkistuskertomuksen perustana.

- **26- 28§ Nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto**

THL pitää kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämisehdotusta erittäin tervetulleena paikallisen demokratian kannalta. Nuorisovaltuusto (uutena), vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat tarpeellisia elimiä edellyttäen, että niillä on todellista päätäntävaltaa edustamiaan väestöryhmiä koskeviin asioihin. Näitä elimiä koottaessa on olennaisen tärkeää varmistaa, että ne edustavat ao. väestöryhmää mahdollisimman hyvin. Muussa tapauksessa ne saattavat muodostua joidenkin ryhmien etujen ajajiksi.

Pykälissä 26§-28§ tulee nuoriso-, vanhuus- ja vammaisneuvostoille antaa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan mm. hyvinvoinnin ja terveyden asioissa. On tärkeää varmistaa, että yksittäisen kunnan em. valtuustoista on jonkinlainen

THL 679/4.00.00/2014
20.8. 2014

toiminnallinen linkki sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen, jotka tapahtuvat useiden kuntien yhteisten organisaatioiden kautta.

• **40 § Kunnanhallituksen tehtävät**

Kunnanhallituksen tulee

1) ...

2) vastata valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta;

...

THL ehdottaa, että kunnanhallituksen vastuu valtuuston päätösten valmistelusta sisältäisi ennakoarvion päätöksen strategianmukaisuudesta ja talousvaikutusten lisäksi muista elinkeinoin, ekologiaan, hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä sisällöistä niin kuin Suomen Kuntaliitto suosittaa vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa (Yleiskirje 8/80/2011).

Ennakoarviointi vahvistaa kuntien päätöksenteon ennakoivaa ja kokonaisvaltaista huomioimista kunnallisessa päätöksenteossa. Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa lisää luottamushenkilöiden arvopohjaista päätöksentekoa ja käynnistää arvokeskustelun halutuista vaikutuksista. Läpinäkyvyys ja avoimuus edellyttävät, että laaditaan vaihtoehtoisia päätösesityksiä ja punnitaan tarkasti niiden vaikutuksia.

• **122 § Tarkastuslautakunta**

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on ...

2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;

...

THL esittää, että talousarviossa asetettujen tavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta arvioisi harkitsemassaan laajuudessa kuntastrategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista, sitä kuinka hyvin tehdyt päätökset pyrkivät ennakoarviointien mukaan toteuttamaan asetettuja tavoitteita sekä sitä toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet kuntastrategiaa.

Pääjohtaja

Juhani Eskola

Johtava asiantuntija

Anneli Milén